

ISSN 1409-9330

УДК 82+7+008

СПИСАНИЕ ЗА КНИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ И КУЛТУРА

РАСТ

РАСТ – списание за книжевност, уметност и култура

РАСТ

КНИЖЕВНОСТ

УМЕТНОСТ

КУЛТУРА

Број

20

Битола

2019

РАСТ

СПИСАНИЕ ЗА КНИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ И КУЛТУРА

Издавач:

Битолски книжевен круг – Битола

За издавачот

Елизабета Јончиќ, претседател

Редакција:

проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска,

главен и одговорен уредник

Милица Димитријовска-Радевска, уредник

д-р Славица Гацова Свидерска, уредник

Мислењата што се изразени во „Раст“ им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на редакцијата и на Битолскиот книжевен круг-Битола.

ISSN 1409 – 9330

УДК 82+7+008

Битола, август 2019 г.

Е-маил:

bkkrast@yahoo.com

Списанието „Раст“ излегува со финансиска поддршка на Министерството за култура на Република Северна Македонија

Ана ВИТАНОВА РИНГАЧЕВА

УДК 821.163.3-1(049.3)

НЕОГРАДЕНИ СТИХОВИ(Осврт кон стихозбирката „Струпки“ на Георги Барбаровски,
Матица македонска, Скопје, 2016)

Напишаната песна е најинтимниот подарок што еден автор може да му го подари на својот читател. Еден мал откриен дел од својата интима, еден украден зрак светлина кој го осветлува патот од срцето до светот и обратно, поетот Георги Барбаровски, преку стиховите од најновата стихозбирка насловена „Струпки“, му подарува на читателот. Првата воочлива посебност на неговите стихови се препознава во моделот на создавање поезија без интерпункција. Да се следи идејата за создавање поезија по таков модел, значи да ѝ се дозволи на мислата да протече како вода, незапирлива и жуборлива. Авторот покажува голема почит кон читателот, со тоа што му дозволува да ја интерпретира песната така како што ја чувствува, без да го ограничува со точки и запирки. Таа слобода дава можност, читателот да го следи ритамот на мислата, така како што тој го чувствува, без никаква сугестија од авторот. Графичкиот модел на создавање песна без интерпункција и наводното непочитување на правилата за употреба на голема буква, се места познати во литературата (В. Попа, Јосип Пупачиќ и антологиската песна „Море“ и сл.). Свесното испуштање на интерпункциските знаци создава една поинаква слика во која, таквите „оголени стихови“ наликуваат на плодови од стара цреша самоник на сред поле, но неоградена. Наивните љубопитни очи на намерниците во кои се претопуваат сончевината и аловината, итаат да вкусат од убавите плодови, но тие, стремејќи се кон висните, станале недофатни. Црешата високо извишена со погледот кон небесната синевина, ги чува недофатни за грабливите човечки раце. Чуму ѝ е оградата! Таа е убава, но недостижна. Токму таква е поезијата на Барбаровски, стара цреша со крошна извишена кон облаците, а на неа цреша, наслада за

опитните, за оние кои умеат да го препознаат вкусот на навидум недофатливото.

Илузорна е помислата дека со едно читање сте успеале да ја дофатите и заузdate мислата на поетот. Ерудицијата на Барбаровски е толку богата, што му дозволува да ги гради песните на еден таков поттекст, чие дешифрирање го носи читателот до сферите на филозофско толкување на симболите. Стиховите на Барабаровски нужно бараат едуциран читател, читател кој атомите на сопствената ерудиција ќе ги вгради во разоткривањето на суштината на поетските симболи. Овие стихови му се послужуваат на читателот како аперитив, а естетската наслада на крајот е вкусот кој останува да се памти. Насловот на стихозбирката „Струпки“ на прво читање загатнува многу асоцијации и дозволува субјективен пристап на толкувачот. Струпката, како засушена кора на рана е оној одбранбен слој под која раната зараснува. Паметиме од детството, ако не ѝ оставите време на струпката сама да отпадне, секое нејзино допирање или насилно отстранување, значи болка и крварење. Токму тука се обидувам да ја разоткријам асоцијацијата на насловот, кој е во дослук со стихот. Струпката како покров, кој кожата го ткае од влакната на мртвиот епител е покривката под која жубори крвта, која и да сака не може да бликне. Таа го чува тој извор затворен, а отпадне ли, на местото каде стоела останува лузна. Времето како да не ги сронило струпките кои ни се налепиле по душата, под нив ги носиме лузните од живите рани на нашите прадедовци: *„...што си се згрутчила о мртва кожо/ на болест си гласник или си надеж/ дека некогаш таму бил забиен ножот/ а сега ти клука во совеста јадеж..“ (струпка)*

Многу рани сè уште незараснати, тлеат под лигавицата на струпката, како да длабат до сржта на битието и болат до непребол. Најмногу болат оние кои историјата така немилосрдно ги направила на нашите души, како вжарено железо кога удира по гола кожа. Неспokoјствата од минатото сè уште се живи, раздразнуваат, вознемируваат, го будат заспаниот вулкан чија уста плука вжарена лава, која ако тргне кон нас, ќе нè избрише од лицето на светот: *„...сè оди кон тоа да се создаде друго име/ со*

придавка скриена струпка/ кожата под неа да си чува лузна/ а подолу уште клукавица рана..“ (прогонетата придавка). Многу теми допираат стиховите во стихозбирката „Струпки“. Зборот, осамата, минливоста, татковината, љубовта – тоа се зажарените места во поезијата на Барбаровски. За да се протолкува „значењето и уметничките достоинства“ (С. Стојчевски) на поезијата на Барбаровски, неопходно е да се поседува око-лупа и мисла-продорна сонда, која може да се спушти до мрачните длабочини на зборот. Таму, како на дното на најдлабок океан, лежат скриени значењата на стиховите, оние потонати бесценетости од бродоломот на поетовата душа. Многу немири треперат во меѓустишието на овие песни. Како читатели имаме чувство дека, додека ги читаме песните, некое силно ехо одсвонува некаде од длабочините на поетовата мисла. Тоа ехо како да се стреми да го пробие звучниот сид на песната, но ослабнато од ударот, се враќа назад засолнувајќи се во закрилата на стихот. Творечката димензија на Георги Барбаровски има голем распон, таа допира теми зачнати некаде во заумноста на мислата. Стиховите на Барбаровски начнуваат теми кои допираат прашања за смислата на нашето постоење, за изгласената духовност и извалканата совест, за љубовта која, кога сè се руши и пропаѓа, останува последна со нас и во нас. Човекот удостоен од Творецот да се нарече така, многу одамна згазна на светоста на сопственото име и не заслужува истото да го напише со голема буква. Лирското јас, директно обраќајќи му се на Седржителот, исповедно ќе праша: „...и зошто ми го намести тоа блесаво срце/ кое не разбира што е по негова мера/ а што само за невидливиот дух/ тоа само бие божје/ и ја тера крвта да го ограничи умот/ на верувања недостојни за човек/ за каков што дозволи да те распнат...“ (одуховен). Некаква прикриена тага цело време како да се провлекува како сенка која го следи зборот, од неа е обземена поетовата душа. На моменти зборот како да е омалаксан, обесилен, но наоѓа сила, воскреснува и пламнува со заслепувачка светлина. Моќта на зборот е општо познато место во литературата, особено во поезијата. Авторот се навраќа на симболиката на зборот

на еден, само нему својствен начин, во неговата поезија читателот ќе сретне „збор мазен како голушка и глодав како згура“, „збор галеник“, „збор следбеник“, „збор воденица“ и слично. Играта на зборови кулминира во песната „пожар“ во која авторот повикувајќи се на фонолошките стилски фигури, ќе создаде чудесна вертикала, која спуштајќи се до длабочините на мислата, го запалува вжарениот збор. Длабоко рефлексивна е поезијата на Барбаровски. Неговите внатрешни пориви како да бараат канал низ кој ќе протечат и преку зборот ќе ја кажат сета вистина притаена во дамарите. Поетот како да чувствува силна потреба да стави ред на хаосот кој владее некаде длабоко во свеста и потсвеста и на истиот тој хаос да му даде смисла. Да се зборува гласно за човечката ништожност, да се стави рамнодушнота на влада и да исчезне од лицето на светот, како не би се претопиле со ликот од делото на Ками, тоа ни е исконски потребно, затоа заповедно звучат стиховите: „...дај да те пронизи заскитан крик/ што се откачил од грлото на некој очајник...“ (вресок пред рамнодушнота). Надежта за спас од амбисот кој зјае злокобно и страшно, сепак е запретаното жарче љубов кое сè уште тлее под остатоците од пеплосната душа. Токму таа, љубовта е во семето на сè што се раѓа и сè што умира: „...во неа е здивот на раѓањето/ и здивот на смртта/ но самата смрт не е...“ (љубовта). Нејзиното име Барбаровски нежно го положува во преградките на музиката, оти само во нејзините закрила таа нежно заспива како крунисана убавица, која чека бакнеж за да се разбуди. Низ стиховите зборува лирското јас на поетот кој со „заесенето тело“ посакува да чекори спротивно на ветровите, кои дуваат по вечните и непроменети закони на природата.

Токму тие закони се во костец со законите на срцето, закони кои ги бришат природните детерминанти и се издигнуваат високо над нив. Во едно такво „нехармонично зрење“ ритамот на срцето како да се обидува да му го врати и оживее пулсот на телото, единствениот физички доказ за постоењето на човекот. Токму за тоа е и најголемата човекова борба, гилгамешовски е подвигот да се оживее капнатата снага, есента неминовно ќе ги ослани косите, а зазими ли, хоризонтот ќе го успие сонцето на животот: „...мојот живот во ниедно море нема да влезе/ кај што ќе бидам студен камен ќе тежи/ љубопитен ќе прочита под тоа зарѓано резе/ спиј си поету и спокојно лежи“ (смртта во нас дише)

Никола КОЧОВСКИ	70
НЕШТО ПОДМОЛНО ПРОТИВ ВОЗВИШЕНАТА БОЖЕСТВЕНОСТ НА ВЛАДЕТЕЛОТ	70
Петре ДИМОВСКИ.....	76
ОКОТО НА ПРОСТОРОТ	76
Билјана Т. ДИМКО	81
СПОНТАН АБОРТУС НА ЕДНА МЛАДОСТ	81
Даниела АНДОНОВСКА-ТРАЈКОВСКА.....	84
МАЛО МАКИЈАТО И ТУРСКО КАФЕ.....	84
ДРАМА	
Зоран ПЕЈКОВСКИ	91
РЕКВИЕМ ЗА СМРТТА	91
Стефан МАРКОВСКИ.....	95
МАЈСТОРИ ЗА ОГЛЕДАЛА	95
Борче ПАНОВ	98
ХОМО САПУНЕНС.....	98
СОГЛЕДБИ	
Александра СТОЈКОВСКА.....	105
ОРАТОРСКАТА ПРОЗА НА СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ	105
Весна МУНДИШЕВСКА-ВЕЛЈАНОВСКА	113
АРТЕФАКТИ ОД СТАКЛЕНИКОТ НА МОДЕРНИОТ ЕГЗИБИЦИОНИЗАМ	113
Мирјана СТОЈАНОВСКА	117
БАРОКНИТЕ УКРАСИ КАКО ДОПИРНИ ТОЧКИ ПОМЕЃУ МАКЕДОНСКИОТ ПОЕТ ГРИГОР ПРЛИЧЕВ И ХРВАТСКИОТ АВТОР ПЕТАР КАНАВЕЛИЌ	117
Христо ПЕТРЕСКИ и Ана ПЕТРЕСКА	120
ПОЕЗИЈАТА КАКО МЕДИУМ И ДРУГИТЕ МЕДИУМИ	120
Сашо ОГНЕНОВСКИ.....	125
ВЕРНИОТ ПОДАНИК НА ВИСТИНАТА	125
Ана ВИТАНОВА РИНГАЧЕВА	129
НЕОГРАДЕНИ СТИХОВИ	129
Никола АЛТИЕВ.....	133
ЗА КНИГАТА ПОЕЗИЈА <i>ХИПЕРБОГ</i> ОД СТЕФАН МАРКОВСКИ	133
Панде МАНОЈЛОВ	139
ЛИРСКО-НЕСКРОТЛИВИОТ ПАТРИОТИЗАМ ВО „БАКНЕЖОТ НА СУДБИНАТА“	139

Борис АПОСТОЛОВ.....	144
ПОГЛЕД НИЗ ДВОГЛЕД	144
КНИЖЕВЕН МОЗАИК	
Ерол ТУФАН (Турција).....	151
МЕА СУЛРА (МОЈОТ ГРЕВ).....	151
Раед АЉИШИ (Саудиска Арабија).....	153
ХАРМОНИЈА	153
Варда ГЕНОСАР (Израел).....	154
ЖИВОТО МРТВО МОРЕ	154
Ајнара МАЈА УРОЦ (Шпанија, Баскија).....	155
ПЛАОШНИК	155
Рахим КАРИМОВ (Киргистан).....	157
КОНТРАСТ	157
Стојанка БОЈАНОВА (Бугарија).....	158
ПОМЕЃУ ДВА СВЕТА.....	158
Сузана ЛОВРИЌ (Босна и Херцеговина)	159
ТРАНСФУЗИЈА.....	159
Валерио ОРЛИЌ (Хрватска).....	160
МОРЕТО ВО МЕНЕ.....	160
Марко СТАНОЕВИЌ (Бања Лука, Р. Српска).....	162
ОДЈАВНА ПЕСНА	162
Стефан ВИШЕКРУНА (Србија)	164
ЧОВЕЧКА СОСТОЈБА	164
Искра ПЕНЕВА (Србија).....	165
КУТИЈА ЗА ТАЈНИ	165
Ѓорѓе Д. СИБИНОВИЌ (Србија).....	167
ЗАЈДИСОНЦЕ	167
Милица ЈЕФТИМИЈЕВИЌ ЛИЛИЌ (Србија)	168
ПОЕЗИЈА	168
Данијела ТРАЈКОВИЌ (Србија)	170
КОЈА СУМ ЈАС?	170
Ненад ТРАЈКОВИЌ (Србија)	171
МЕРКА	171
Лабуд Н. ЛОНЧАР (Црна Гора).....	173
ДОЈДИ МИ.....	173
Соња ЦЕКОВА СТОЈАНОСКА (Словенија).....	174
ЗАЧУВАНА ДУША	174

**РАСТ – Списание за книжевност, уметност и култура
бр. 20/ 2019**

Издавач: Битолски книжевен круг – Битола

Ул. „Ленинова“ бб, 7000 Битола

Жиро-сметка: 500000000616559

Даночен број: 4002008505311

Депонентна банка: Стопанска банка а.д. Битола

За издавачот

Елизабета Јончик, претседател

Лектор:

проф. д-р Трајко Огненовски

Компјутерска обработка:

Даниела Андоновска-Трајковска

Дизајн на корица:

Весна Мундишевска-Велјановска

Печати:

„Графопром“ – Битола

Тираж:

300 примероци

Битола, август 2019 г.

Прилозите се испраќаат на електронската адреса на списанието
bkkrast@yahoo.com во фонт Times New Roman со кирилична поддршка,
големина 12 и единечен проред.

Првиот број на „РАСТ“ излезе од печат во 2001 год.

ISSN 1409–9330

УДК 82+7+008

